

Ενδιαφέρουσες ιστορίες πόλεων, της Π.Ε. Κοζάνης, αναγόμενες σε παλιότερες εποχές, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν όσοι παρευρέθηκαν την Κυριακή 24 Σεπτεμβρίου 2017, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής. Χοροί, τραγούδια, κεράσματα, πειράγματα, αφηγήσεις, αναπαραστάσεις, ομιλίες και πλούσιο εποπτικό υλικό, ανέδειξαν τον πλούτο και την ποικιλομορφία των εθίμων, των εορτών και των τελετουργιών που με περηφάνια συνεχίζουν και μεταφέρουν στις επόμενες γενιές όλες οι επιμέρους φυλετικές ή κοινωνικές ομάδες της περιοχής, ως μέρος της πολιτισμικής τους ταυτότητας. Αρχέγονα δυναμικά στοιχεία, όπως η φωτιά και το νερό, συμβολισμοί, διακρίσεις φύλου και ηλικίας, γράφουν και ξαναγράφουν ιστορίες, σ' ένα παλίμψηστο χιλιάδων ετών.

Παράλληλα, οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να θαυμάσουν τα εκθέματα του Μουσείου, με ελεύθερη είσοδο, όπως σε όλα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους του Κράτους, κατά το Σαββατοκύριακο του εορτασμού των ΕΗΠΚ (22, 23, 24 Σεπτεμβρίου).

Η εκδήλωση διοργανώθηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης στο πλαίσιο του εορτασμού των **Ευρωπαϊκών ημερών πολιτιστικής κληρονομιάς**. Ο εορτασμός, που για τη διετία 2017-2018 έχει ως θέμα του την ευρωπαϊκή πόλη και τον τίτλο

ΠΟΛ(ε)ΙΣ

,

θεσπίστηκε επίσημα ως ευρωπαϊκό πρόγραμμα από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1991. Υπό το κεντρικό σύνθημα «Ευρώπη, μια κοινή κληρονομιά», στοχεύει στην αναζήτηση της συλλογικής μας μνήμης ως ευρωπαίοι πολίτες μέσα από την προβολή των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού. Η Ελλάδα συμμετέχει στον εορτασμό των ΕΗΠΚ από το 1996, και η Εφορεία της Κοζάνης, ως Λ' ΕΠΚΑ, από το 2005.

Κατά το φετινό εορτασμό, η **Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης**, συμμετείχε με μία εκδήλωση σχετική με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, υπό τον γενικό τίτλο: **«Πόλεων δρώ μενα. Παλιές ιστορίες πίσω από σύγχρονες τελετουργίες»**

Στην εκδήλωση παρευρέθηκαν ο Βουλευτής Κοζάνης κ. Θέμις Μουμουλίδης και ο Δήμαρχος Κοζάνης κ. Λευτέρης Ιωαννίδης. Επίσης, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Κοζάνης κ. Αντώνης Κύρινας και ο Αντιδήμαρχος Αιανής κ. Κώστας Βακουφτής, οι οποίοι και απηύθυναν χαιρετισμό. Τιμητική υπήρξε επίσης και η παρουσία του πρώην προέδρου της Ομοσπονδίας Ποντίων Αμερικής κ. Ηλία Παπαδόπουλου. Τους συνδιοργανωτές Συλλόγους, τους επισήμους και το κοινό καλωσόρισε η Προϊσταμένη της Εφορείας κ. Αρετή Χονδρογιάννη – Μετόκη, με την παρακάτω ενημερωτική εισήγηση:

«Αφορμή για την επιλογή έδωσε το πλήθος στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού που επιβιώνει ή αναβιώνει τα τελευταία χρόνια σε όλο το νομό Κοζάνης, όπως και στην ευρύτερη περιοχή, με μεγάλη μάλιστα συμμετοχή των νέων, αναδεικνύοντας τις τελετουργίες ως μια διαχρονική κοινωνική αναγκαιότητα. Στην πλειονότητά τους ανάγονται στην Αρχαιότητα ή στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. Πολλά μάλιστα από αυτά, δείχνουν να εμφανίζουν αξιοσημείωτες ομοιότητες με τελετουργικές πρακτικές και ιδεολογικές αντιλήψεις ακόμα και των προϊστορικών χρόνων. Από την Προϊστορία είναι και η φωτογραφία της αφίσας μας, που απεικονίζει τα κατάλοιπα μιας νεολιθικής τελετουργίας, χρονολογούμενης πριν από το 5.000 π.Χ., πιθανότατα ταφικής, από το νεολιθικό οικισμό της Κρεμαστής, της Τ.Κ. Κοιλάδας. Η τελετουργία αυτή, όπως και οι άλλες που αποκαλύφθηκαν στον ίδιο οικισμό, περιελάμβανε προσφορά τροφής, πιθανότατα προς τους προγόνους της κοινότητας, μέσω εναπόθεσης στο έδαφος, σε λάκκους που ανοίγονταν ειδικά για το σκοπό αυτό. Παράλληλα, φαίνεται πως γινόταν κατανάλωση τροφής από τους συμμετέχοντες, ίσως υπό τον ήχο κάποιας φλογέρας, όπως αυτές που βρέθηκαν σε ορισμένους άλλους λάκκους, φέροντας στο νου μας πανηγύρια, μνημόσυνα και άλλα παρόμοια.

Διατροφικές επιλογές και καλλιέργειες, έθιμα, εορτές και τελετουργίες, με σημασίες που υποκρύπτονται και καθορίζονται από ιδεολογίες άλλων εποχών, διατηρούνται ακόμα ζωντανά, παρά τις αλλαγές που έχουν δεχθεί, ως στοιχείο της πολιτισμικής ταυτότητας του τόπου και των επιμέρους κοινωνικών ή φυλετικών ομάδων. Με τη στήριξη της πολιτείας ή την ανοχή της, σε παλιότερες εποχές – ιδιαίτερα στους χρόνους της Τουρκοκρατίας, και στο περιθώριο πάντα της επίσημης θρησκείας, μεταφέρθηκαν μέχρι τις μέρες μας, από γενιά σε γενιά, υπηρετώντας διαφορετικούς κατά περιόδους σκοπούς. Κατά τους μελετητές, κανένας πολιτισμός και καμιά κοινωνία δεν κατάφερε ποτέ να σβήσει από τα λαϊκά στρώματα τις βαθιές τους πίστεις και δοξασίες. Σε όλες τις εποχές η πολιτεία και η επίσημη θρησκεία αναγκάστηκαν απλά να τα αποδεχθούν, να τα ενσωματώσουν στην ιδεολογία τους ή να τα τροποποιήσουν δίνοντας τους νέα χαρακτηριστικά.

Η ζώσα αυτή «άυλη πολιτισμική κληρονομιά» αποτελεί αντικείμενο προστασίας του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, εξίσου σημαντικό με τον υλικό πολιτισμό. Παράλληλα, η προσπάθεια πολιτών και φορέων για την καταγραφή, κατανόηση, ανάδειξη και προβολή των ιστορικών και συμβολικών διαστάσεων της, οδηγεί αναμφίβολα σε αποτελεσματικότερη διαχείριση του πολιτισμικού μας αποθέματος

Μεταξύ των βασικών στόχων της εκδήλωσης ήταν η επίσημη αναγνώριση από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης της μεγάλης επιτυχίας που συνιστά η εγγραφή, στα τέλη του 2016, στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της UNESCO

, του εθιμικού δρώμενου των Μωμόερων, που τελείται από τους Πόντιους κατοίκους οκτώ χωριών των Δήμων Κοζάνης και Εορδαίας. Επίσης, η στήριξη ανάλογων προσπαθειών άλλων φορέων (είναι ήδη καταγεγραμμένη η πρόθεση ένταξης των Φανών, των Λαζαρινών και του Τρανού χορού), με την ανάδειξη της ενδεικνυόμενης για το επιθυμητό αποτέλεσμα διαχείρισης του θέματος, αλλά και η ενίσχυση της προσπάθειας καταγραφής και διάσωσης όλων εκείνων των στοιχείων που συνιστούν την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Η επιλογή των Συλλόγων έγινε με βασικό γνώμονα την εκπροσώπηση, μέσα στα επιτρεπτά χρονικά όρια μιας εκδήλωσης, και των τεσσάρων Δήμων της Π.Ε. Κοζάνης, ώστε να γνωστοποιηθεί και να αναδειχθεί η πολυμορφία της πολιτισμικής έκφρασης της περιοχής, αλλά και ο αγώνας που δίνουν για τη διατήρησή της, φορείς (δημόσιοι ή ιδιωτικοί) και άτομα, που με πάθος την υπηρετούν.

Τα δρώμενα των πόλεων που συμμετέχουν, όπως και ο τρόπος παρουσίασής τους, ήταν

επιλογή των Συλλόγων που δέχθηκαν να συμμετάσχουν στην εκδήλωση, και τους ευχαριστούμε θερμά γι' αυτό, οι οποίοι λειτούργησαν με απόλυτο σεβασμό στον «ζωντανό» χαρακτήρα των δρώμενων και στην ανάγκη τέλεσής τους την εθιμικά καθορισμένη χρονική περίοδο, επικεντρώνοντας κυρίως, και για τις ανάγκες της εκδήλωσης, στις ιστορίες που κρύβονται πίσω τους. Τους ευχαριστούμε επίσης ιδιαίτερα για το γεγονός ότι δέχθηκαν να συμμετάσχουν όλοι μαζί και σε διαφορετικό χρόνο από αυτόν της τέλεσης των δρώμενων, να μας τα παρουσιάσουν, εδώ, στην έδρα της Εφορείας, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, και σε μια ιστορική πόλη, και μέσα από το συμβολικό πέταγμα ενός αερόστατου, να στείλουμε το στίγμα της «ελληνικής πόλης» και του ελληνικού πολιτισμού στα πέρατα του κόσμου.»

Η εκδήλωση συνδιοργανώθηκε με τους παρακάτω οκτώ Συλλόγους (με σειρά εμφάνισης) και με τα αναφερόμενα εθιμικά λαϊκά δρώμενα. Στο πρώτο μέρος, στην αίθουσα εκδηλώσεων του Μουσείου, οι εκπρόσωποι των Συλλόγων παρουσίασαν τα δρώμενα των «πόλεων» που εκπροσωπούσαν, ενώ στο δεύτερο, στον αύλειο χώρο, χορούς και αναπαραστάσεις. Τους Συλλόγους παρουσίασε η αρχαιολόγος κ. Χαρά Στυλιανάκου. Πιο αναλυτικά:

1. Ο Ποντιακός Μορφωτικός Σύλλογος Αγίου Δημητρίου – Ρυακίου και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασβεστόπετρας παρουσίασαν το εθιμικό δρώμενο των **Μωμόερων**. Το δρώμενο ο
 θηκε πρόσφατα
 (2016) στον
 αντιπροσωπευτικό κατάλογο της
 Unesco
 και είναι το πρώτο στον ελλαδικό χώρο που πέτυχε τη συγκεκριμένη διεθνή αναγνώριση. Τ
 ελείται την περίοδο του Δωδεκαημέρου, από τους Πόντιους κατοίκους οκτώ χωριών:
 Τετράλοφος, Άγιος Δημήτριος, Αλωνάκια, Σκήτη, Πρωτοχώρι, Κομνηνά, Ασβεστόπετρα και
 Καρυχώρι. Αποτελεί στοιχείο της πολιτισμικής ταυτότητας των ξεριζωμένων κατοίκων
 του Πόντου και
 συνδέεται με την αναγέννηση της φύσης και τη νίκη της ζωής έναντι του θανάτου. Βασικοί
 ομιλητές, προς τους οποίους απευθύναμε και την πρόσκληση σε αναγνώριση του έργου τους
 και της προσφοράς τους στην επιτυχή έκβαση της υπόθεσης της ένταξης, ήταν ο Κώστας
 Αλεξανδρίδης, ηθοποιός, και η Μυροφόρα Ευσταθιάδου, Δρ λαογράφος. Μεταξύ άλλων,
 μέσα από την εμπειρία τους, αναφέρθηκαν στις δυσκολίες που συνάντησαν στην
 προσπάθεια αυτή, στα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει ο κάθε ενδιαφερόμενος και στις
 προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληροί η κάθε υποψηφιότητα, ώστε ο φάκελος να είναι
 πλήρης και να ελπίζει σε αίσιο αποτέλεσμα. Τονίστηκε επίσης η μεγάλη ανάγκη

καταγραφής των στοιχείων της άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, σε τοπικό επίπεδο και στον Εθνικό κατάλογο καταρχάς, και στη συνέχεια, μέσα από ευρύτερες συνεργασίες και συναινέσεις να επιδιωχθεί η διεθνής αναγνώριση της μοναδικότητάς τους.

Συμπληρωματικά, βιωματικά στοιχεία παρέθεσαν ο πρόεδρος του Συλλόγου Αγίου Δημητρίου – Ρυακίου κ. Θεόδωρος Κουσαλίδης, και ο κ. Αριστείδης Προσκυνητόπουλος, μέλος του Συλλόγου Ασβεστόπετρας, δύο μέλη του οποίου παρουσίασαν την στολή των Μωμόερων.

2. Ο Σύλλογος «Λάκκος του Μάγγαν», εκπροσωπώντας την πόλη της Κοζάνης, παρουσίασε το δρώμενο των **φανώ ν**. Η παρουσίαση έγινε από την πρόεδρο του Συλλόγου κ. Ματίνα Τσικριτζή – Μόμτσου, με ομιλία της υπό τον τίτλο: «Φανοί της Κοζάνης. Μια σύγχρονη αστική ιστορία με βαθιές αγροτικές ρίζες.» Η αναλυτική προσέγγιση του θέματος που επιχειρήθηκε, ανέδειξε όχι μόνο την ιστορία και τα βασικά χαρακτηριστικά του δρώμενου, με κυρίαρχα την λατρευτική πυρά, το τοπικό ιδίωμα και τη γειτονιά, αλλά και τις αλλαγές που αυτό υπέστη μέχρι να λάβει τη σημερινή του μορφή, υπό την οποία και έγινε γνωστό στο πανελλήνιο.

3. Ο Σύλλογος Βλατισιωτών Πτολεμαΐδας παρουσίασε το έθιμο του **Τρανού Χορού**.

Τελείται τον Δεκαπενταύγουστο, σ

τα ξακουστά «Λιβιάδια» της Βλάστης,

και οι ρίζες του χάνονται στην Τουρκοκρατία. Την παρουσίαση έκανε με ομιλία της η κ.

Ελένη Τζιούφα, μέλος του Δ.Σ. και πρώην πρόεδρος του Συλλόγου, τονίζοντας πως

πρόκειται για έναν ολικό χορό,

κυκλικό (τρίτο κύκλο στη σειρά, μετά τον κύκλο των βουνών που ορίζουν τον οικισμό και τον

μικρότερο των οικημάτων) και φωνητικό, όπου μπροστά μπαίνουν οι άνδρες, με

επικεφαλής τον γεροντότερο, κι ακολουθούν οι γυναίκες, όλοι κατά σειρά ηλικίας,

που αντιπροσωπεύει ένα ταξίδι στο χρόνο και την Ιστορία.

4. Ο Μορφωτικός Όμιλος Πλατανορέματος, παρουσίασε το έθιμο των **Καπεταναραίων**, οι

ρίζες του οποίου τοποθετούνται στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το δρώμενο, που τελείται

σήμερα κυρίως από τα αγόρια που φεύγουν φαντάροι, μεταφέρει μέχρι τις μέρες μας την

ιστορία των κυνηγημένων αρματολών που ανήμερα της Πρωτοχρονιάς με καλυμμένα τα

πρόσωπά τους και ντυμένοι Καπεταναραίοι, Νύφες και Κουδουνιάηδες, κατέβαιναν στο

χωριό από τα βουνά για να δουν τις οικογένειές τους, να πάρουν εφόδια και να περάσουν τα

μηνύματά τους. Την παρουσίαση του εθίμου έκανε ο Αθανάσιος Αντάρας, πρόεδρος του

Συλλόγου.

5. Ο Σύλλογος Βοϊωτών Κοζάνης «Η Αγία Παρασκευή» μας μετέφερε, με αναπαράσταση,

τον τρόπο που γίνονταν, και συνεχίζουν να γίνονται σε ορισμένα χωριά του Βοΐου, τα προξενιά και τ' αρραβωνιάσματα, σε ένα σπίτι στη Δάφνη Βοΐου. Η παρουσίαση, με θέμα «**Της προξενιάς τα δρώ μενα μεσ' την Ανασελίτσα**»

, βασίστηκε σε αφήγηση της Γόλινας, Γλυκερίας Γρ. Σιωζοπούλου, του γένος Μητούλη (1923-2015). Το δρώμενο παρουσίασε ο Απόστολος Αποστολόπουλος, αντιπρόεδρος του Συλλόγου, ενώ την αφήγηση που συνόδευσε την αναπαράσταση, έκανε η Βάσω Ζαρογιάννη, μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου. Τραγούδια, πειράγματα, δώρα και κεράσματα, αλλά και παινέματα για τη σεμνή και προκομμένη νύφη ζωντάνεψαν με επιτυχία το δρώμενο.

6. Ο Πολιτιστικός και Μορφωτικός Σύλλογος Αιανής «Η Πρόοδος», παρουσίασε τις **Λαζαρίνες** της

Αιανής. Πρόκειται για ένα από τα πιο παραδοσιακά εθιμικά δρώμενα των ντόπιων κατοίκων της περιοχής, που τελείται το τριήμερο του Λαζάρου. Συνδέεται αποκλειστικά με τα νέα κορίτσια, βασιζόμενο σε πανάρχαιες διακρίσεις φύλου. Μεταφέρει μέχρι τις μέρες μας μια πανάρχαια γιορτή σχετική με την αναγέννηση της φύσης και την ανανέωση της ζωής. Την παρουσίαση, η οποία περιελάμβανε και το ντύσιμο μιας κοπέλας στη σκηνή, έκανε η Άννα Καρακάση, μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου. Ακολούθησε χορός από γυναίκες της Αιανής, ντυμένες λαζαρίνες, στον αύλειο χώρο του Μουσείου.

7. Την εκδήλωση έκλεισε ο Πολιτιστικός Σύλλογος Πενταλόφου, με το έθιμο **Αερόστατα**. Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό δρώμενο του Πενταλόφου, που ανάγεται στους χρόνους της Τουρκοκρατίας. Αποτελούσε μέσο συνεννόησης των χριστιανών από γειτονιά σε γειτονιά και από χωριό σε χωριό. Σήμερα το δρώμενο τελείται εθιμικά την Καθαρά Δευτέρα, χρωματίζοντας τον ουρανό του «πέτρινου» παραδοσιακού οικισμού του Πενταλόφου. Το δρώμενο παρουσίασε ο πρόεδρος της τοπικής κοινότητας και του Συλλόγου Πενταλόφου κ. Κώστας Χονδροκώστας. Παράλληλα, τα μέλη του Συλλόγου παρουσίασαν τον τρόπο κατασκευής ενός αερόστατου, αφήνοντας στο τέλος ένα από αυτά να πετάξει συμβολικά στον ουρανό. ____

! Κάντε κλικ στη κάθε φωτογραφία για προβολή σε μεγαλύτερη ανάλυση

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Εφαρμογή Αρχαιοτήτων Κοζάνης

Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς

**«ΠΟΛΕΩΝ ΔΡΩΜΕΝΑ,
ΠΑΛΙΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΕΣ.»**

Με τη συνδιοργάνωση των συλλόγων

• Πανεπιστήμιο Μορφωτικός Σύλλογος	• Πολιτιστικός και Μορφωτικός Σύλλογος
• Λύκειο Βαμβακίου - Ραιδεύου	• Δωμάτιο «Η Προσδοκία»
• Πολιτιστικός Σύλλογος Αθισσοεικόνες	• Πολιτιστικός Σύλλογος Αθισσοεικόνες
• Μουσικό Σχολείο	• Μορφωτικός Όμιλος Πλατανοσταύρου
• Σύλλογος Πατριωτών Προκμαίβας	• Διεπιστημονικό
• Γραμμοφώνες	• Σύλλογος Βολωνίου Κόζανης «Η Αγία Παρασκευή»
• Σύλλογος «Ανάσσει του Μάγνητου	• Σύλλογος «Της προέλευσης το Κρούμενο μέλο» του Ανασταλάτου
• Φυλάκη	• Πολιτιστικός Σύλλογος Πενταλόφου
	• Αρτοποιίας

ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2017
Ώρα Έναρξης 10:30

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΑΝΗΣ

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού μπορείτε να το δείτε από [εδώ](#)